

Katarzyna Wodniak

POLSKA PRASA KOBIECA
OKRESU MIĘDZYWOJNIA
W ZASOBACH SIECIOWYCH
– REKONESANS BADAWCZY

Założenia wstępne

Lata 1918–1939 wyznaczały nowy, wyraźnie rozgraniczony i niezwykle dynamiczny okres rozwoju polskiej prasy kobiecej zarówno pod względem ilościowym, jak i w kontekście jej zróżnicowania typologicznego. W świetle ustaleń Zofii Sokół, długoletniej badaczki periodyków o takim adresie czytelnicznym, ukazało się wówczas 312 nowych tytułów, w tym 174 o charakterze publikacji samoistnych. Centralnym ośrodkiem periodycznych wydawnictw kobiecych, docierających już w tym okresie do przedstawicielek różnych środowisk, była Warszawa, gdzie zaczynały formować się pierwsze koncerny prasy kobiecej, z prężnym Towarzystwem Wydawniczym „Bluszcz” na czele¹. W katolickich czasopismach dla kobiet celował Poznań. W pobliskim Żninie w latach trzydziestych ukazywał się tylko jeden, za to prawdziwie masowy ogólnopolski dwutygodnik „Moja Przyjaciółka”. W tym też czasie w tytułach kobiecych,

---

¹ Z. Sokół, *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945–1995*, Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej 1998, s. 40–41.

redagowanych dotąd w duchu dziewiętnastowiecznej konwencji posłannictwa i służby społecznej², zaznaczały się procesy obserwowane w prasie ogólnej, jak umasowienie, komercjalizacja, homogenizacja treści, niekiedy wręcz ich tabloidyzacja – jednym słowem zjawiska, które na powrót objęły polskie media w następstwie transformacji ustrojowej po 1989 roku.

Wybuch II wojny światowej, poza zniszczeniem bądź rozproszeniem znacznej części zasobów czasopism kobiecych, spowodował przerwanie ich naturalnej ciągłości rozwojowej. W odrodzonej Polsce, hołdującej wówczas leninowskiej koncepcji „prasy nowego typu”, nie mogły one być kontynuowane w przedwojennym kształcie, a próby reaktywacji niektórych tytułów kończyły się niepowodzeniem. Dość powiedzieć, że od sanacyjnych żnińskich korzeni odcinało się najbardziej poczytne, sztandarowe pismo kobiece PRL-u, tygodnik „Przyjaciółka” (1948–), świadomym nawiązaniem do „Bluszczu” Marii Ilnickiej i jej następczyni był dopiero nieistniejący już „Bluszcz: pismo miesięczne ilustrowane dla kobiet” (2008–2012). Choćby z tego powodu ocalałe egzemplarze przedwojennych periodyków „dla pięknej pani” nabierają dziś waloru kolekcji historycznych poświadczających istnienie mediów kobiecych, kobiecej kultury popularnej, będąc zarazem punktem odniesienia do analizy systemu medialnego III RP z towarzyszącą mu prawdziwą inwazją prasy kobiecej u progu lat pięćdziesiątych XX wieku, opisywaną w kategoriach fenomenu wydawniczego i socjologicznego.

Zły stan zachowania omawianej grupy wydawnictw, ich postępująca degradacja wskutek zakwaszenia w połączeniu z niekompletnością zasobów w zbiorach bibliotecznych, utrudniają prowadzenie rzetelnych i całościowych badań nad poszczególnymi

---

² Nieprzypadkowo jej monografia autorstwa Jerzego Franke opatrzona została podtytułem „w kręgu ofiary i poświęcenia”. Zob. J. Franke, *Polska prasa kobieca 1820–1918: w kręgu ofiary i poświęcenia*, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1999.

tytułami. Zaledwie kilka: „Bluszcz”, „Ewa”, „Kobieta Współczesna”, „Moja Przyjaciółka”, doczekało się dotąd monografii w formie książek lub artykułów powstałych z reguły jeszcze w erze sprzed digitalizacji³, wiele jest więc w tym zakresie do zrobienia, zważywszy na bogaty materiał wyjściowy. Można przypuszczać, że podejmowanie tematów badawczych eksplorujących dawną prasę kobiecą jako bazę źródłową uwarunkowane jest dziś jej obecnością w zasobach sieciowych. Otwarty, Nielimitowany dostęp do pełnych ciągów roczników i inteligentne narzędzia wyszukiwawcze stwarzają nowe perspektywy i znacznie poszerzają obszar badań. Przedstawienie stanu prac nad digitalizacją polskiej prasy kobiecej okresu międzywojennego jest właśnie celem niniejszego artykułu.

Dobór i charakterystyka materiału źródłowego

Za jego podstawę źródłową przyjęto – niespotykany w zasadzie gdzie indziej w literaturze przedmiotu – wykaz czasopism uważanych za najbardziej reprezentatywne dla wszystkich jej odmian i nurtów, zamieszczony w monografii Kamilli Łozowskiej-Marcinkowskiej *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej*⁴. Zawiera on wybór 50 z ponad setki branych pod uwagę przez tę autorkę periodyków kobiecych, samoistnych

---

³ Chronologicznie będą to: M. Dołęgowska-Wysocka, *Tygodnik „Kobieta Współczesna” 1927–1934*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1982, nr 21, z. 3–4, s. 57–72; J. Grabowska, *Moja Przyjaciółka. Ilustrowany dwutygodnik kobiecy 1934–1939*, Żnin: Muzeum Ziemi Pałuckiej 1997; J. Chwastyk-Kowalczyk, *„Bluszcz” w latach 1918–1939. Tematyka społeczna oraz problemy kultury i literatury*, Kielce: Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej 2003; M. Antosik-Piela, *Feminizm po żydowsku: tygodnik „Ewa” (1928–1933)*, „Midrasz” 2008, nr 12, s. 44–48.

⁴ K. Łozowska-Marcinkowska, *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie 2010, s. 277–278.

wydawniczo, o objętości nie mniejszej niż 6 stron, czasie ukazywania się nie krótszym niż 2 lata, których program i treść odzwierciedlały najważniejsze zainteresowania kobiet, mieszczące się w co najmniej 4 z 6 obszarów tematycznych, zogniskowanych wokół:

- sytuacji społecznej kobiet, ich emancypacji;
- relacji damsko-męskich i rodzinnych;
- architektury wnętrz;
- urody, kosmetyki, wiedzy z zakresu medycyny;
- technologii żywienia, przepisów kulinarnych;
- mody, wykrojów, robótek ręcznych;

bez pism absolwentek szkół i młodzieży żeńskiej, zawodowych, fachowych, organizacji feministycznych (jeżeli nie było w nich działów uznanych za kobiece)⁵.

Poza pamiętającym XIX stulecie tygodnikiem „Bluszcz”, wszystkie pozostałe tytuły z wyłonionej w ten sposób grupy to pisma dwudziestowieczne, choć 6 z nich: „Gazeta dla Kobiet”, „Głos Kobiet”, „Głos Wielkopolanek”, „Niewiasta Katolicka”, „Ziemianka”, „Zjednoczenie” powstało jeszcze w dobie zaborów na przestrzeni lat 1908–1911. Wśród 43 czasopism wchodzących na rynek w okresie międzywojnia większość – 26, powstała w latach trzydziestych, na lata dwudzieste przypadają debiut pozostałych 17. W adresie wydawniczym 31 pism pojawiła się Warszawa, ośrodki pozastołeczne reprezentowały: Poznań (9 tytułów), Lwów (3), Kraków (2), Bielsko, Chełmża, Katowice, Krosno, Tarnów, Żnin (po 1)⁶.

Z kolei treść i przeznaczenie czytelnicze wydawnictw pozwalają na wyodrębnienie:

⁵ Tamże, s. 10–11.

⁶ Jeden z tytułów: „Record: świat kobiety” następnie „Świat Kobiety Rekord” ze Lwowa przeniesiony został do Warszawy.

- pism społeczno-kulturalnych i literackich (10)⁷,
- „ideowych” czasopism organizacji politycznych i stowarzyszeń katolickich (12),
- tytułów poświęconych poradnictwu praktycznemu (12),
- żurnali (10),
- periodyków dotyczących pielęgnacji urody (2),
- magazynów rozrywkowo-relaksowych (3).

Dla zobrazowania kierunków prac digitalizacyjnych konieczny jest krótki przegląd tak dobranej reprezentacji czasopism kobiecych międzywojnia w ujęciu typologicznym⁸.

Grupę elitarnych oraz bardziej popularnych **periodyków społeczno-kulturalnych i literackich** zdominowały tytuły ukazujące się nakładem czterech warszawskich spółdzielni wydawniczych: „**Bluszcz**: pismo tygodniowe ilustrowane dla kobiet” (1865–1939) i „**Życie Kobiety**: tygodnik ilustrowany” (1927–1930) wspomnianego wyżej TW „Bluszcz”; „**Gontyna**: sprawy kobiet: miesięcznik ilustrowany społeczno-literacki poświęcony zagadnieniom życia społecznego i kulturalnego oraz działalności kobiet” (1937–1938), a ściślej jego kontynuacja „**Kobiety w Pracy**: czasopismo Spółdzielni Pracy Wydawniczo-Propagandowej »Gontyna«: miesięcznik poświęcony zagadnieniom kulturalnym, społecznym, artystycznym,

⁷ W nawiasie podano liczbę tytułów przypadających na poszczególne grupy rodzajowe. Z uwagi na słabą widoczność w źródłach i opracowaniach, trudny do określenia jest profil pisma „Przyjaciel Kobiety: ilustrowany tygodnik poświęcony światu kobiecemu” (Chełmża 1932–1933), wobec czego nie zostało ono uwzględnione w zestawieniu.

⁸ Tytuły czasopism zdigitalizowanych wyróżniono pogrubieniem. Z powodu częstych zmian cech formalno-wydawniczych poszczególnych periodyków oraz podobieństwa w brzmieniu ich nazw, ich tytuły podano na podstawie katalogu Biblioteki Narodowej, wydawnictwa w nim niewystępujące weryfikowano w centralnym katalogu polskich bibliotek naukowych i akademickich NUKAT.

gospodarczym oraz sprawom kobiet” (1938–1939); ponadto „**Kobieta Współczesna**: ilustrowany tygodnik społeczno-literacki” (1927–1934) z tzw. „małego koncernu” prasy kobiecej, jaką była „Kobieta Współczesna” Spółdzielnia Wydawnicza oraz wydawany przez inną stołeczną Kobięcą Spółdzielnię Wydawniczą „Tygodnik Kobiety” (1935–1936). Listę tytułów warszawskich zamyka polskojęzyczny feministyczny periodyk dla Żydówek „Ewa: pismo tygodniowe” (1928–1933). W Poznaniu publikowane były: „**Głos Wielkopolanek**: tygodnik społeczno-narodowy dla kobiet wszystkich stanów” (1908–1924) oraz „**Kobieta Wielkopolska**” (1936–1937) przekształcona w „**Kobietę Polską**” (1937).

Wśród pism „ideowych” występowały periodyki powstałe z inspiracji organizacji politycznych: „**Gazetka dla Kobiet**: z Bogiem dla Ojczyzny: wychodzi dwa razy na tydzień” (Warszawa 1922–1931) oraz „**Hasło Polki**: czasopismo poświęcone sprawom kobiecym” (Bielsko 1935–1938) – obydwie o orientacji endeckiej, związane z Narodową Organizacją Kobiet; „**Głos Kobiet**: organ Polskiej Partii Socjalistycznej” (1908–1939, od 1920 w Warszawie); prorządowa „**Prosta Droga**: pismo dla kobiet: organ Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet” (Warszawa 1929–1939); ponadto również stołeczne „**Życie Kobiet**” (1937) z kontynuacjami: „**Współczesne Życie Kobiet**” (1937–1938) i „**Współczesne Życie**” (1939) – wszystkie trzy pod auspicjami Sekcji Kobiecej Centralnego Biura Porozumienia Organizacji Współdziałających w Zwalczeniu Komunizmu. Uzupełniały je poznańskie pisma stowarzyszeń katolickich: „**Zjednoczenie**: organ Katolickich Związków Polek” (1909–1939), „**Gazeta dla Kobiet**: dwutygodnik poświęcony sprawom kobiet pracujących: organ Związku Stowarzyszeń Kobiet Pracujących z siedzibą w Poznaniu” (1909–1938) dalej jako „**Gazeta Kobiet**: miesięcznik ilustrowany” (1939), ostatecznie przejęte przez Akcję Katolicką. Lokalny charakter miały „**Niewiasta Katolicka**” (Krosno 1911–1922) Sodalicii Pań Wiejskich Ziemi Sanockiej i „**Własnymi**

Siłami: miesięcznik dla kobiety katolickiej” (Tarnów 1936–1939) Katolickiego Stowarzyszenia Kobiet.

Specjalistyczne lub bardziej popularne **przewodniki po gospodarstwie kobiecym** miejskim i wiejskim „obejmujące życie domowe”⁹, poświęcone poradnictwu praktycznemu w różnych jego obszarach, często też związane z różnymi organizacjami i stowarzyszeniami kobiecymi najliczniej reprezentowały periodyki warszawskie. Należały do nich: „**Kobieta w Świecie i w Domu:** dwutygodnik poświęcony życiu domowemu i modom” (1925–1939) i „**Praktyczna Pani – Dobra Obywatelka:** dwutygodnik ilustrowany” (1935–1939) TW „Bluszcz”; „**Organizacja Gospodarstwa Domowego:** organ Sekcji Gospodarstwa Domowego przy Instytucie Naukowej Organizacji” (1927–1932) przekształcona w „**Panią Domu:** organ Instytutu Gospodarstwa Domowego: organ Związku Pań Domu” (1932–1939); dalej: „**Ziemianka**” (1911–1925) i „**Ziemianka Polska:** organ zrzeszeń ziemianek wszystkich ziem polskich” (1925–1939). Ten typ wydawnictw dobrze przyjął się także w Wielkopolsce. W samym Poznaniu ukazywały się: „**Dobra Gospodyni:** organ Związku Kółek Włościanek” (1928–1939), „**Głos Kobiety:** miesięcznik Związku Kobięcych Towarzystw Kulturalno-Oświatowych” (1927–1939), „**Oszczędna Pani:** ilustrowany dwutygodnik kobiecy” (1938–1939), w pobliskim Żninie wspomniana już „**Moja Przyjaciółka:** ilustrowany dwutygodnik kobiecy” (1934–1939). Węższy zakres tematyczny lub środowiskowy miały „**Poradnik Przemysłowo-Gospodarczy dla Kobiet**” Towarzystwa Popierania Przemysłu Kobiecego (Kraków 1919–1920) oraz „**Głos Gospodyń Wiejskich:** dwutygodnik poświęcony sprawom gospodarczym i oświatowo-kulturalnym kobiety wiejskiej: organ Związku

⁹ Zob. Z. Zaleska, *Czasopisma kobiece w Polsce: (materiały do historii czasopism): rok 1818–1937*, Warszawa: Wyższa Szkoła Dziennikarska 1938, s. 208.

Kół Gospodyń Wiejskich Południowo-Wschodnich Województw we Lwowie” (Lwów 1934–1939).

W kategorii żurnali niekwestionowaną stolicą mody pozostawała Warszawa. Tam wychodziły: „Pani: czasopismo poświęcone eleganckiej kobiecie i jej otoczeniu” (1922–1925) ze stojącą na wysokim poziomie częścią literacką; wzorowana na niej inna „Pani: ilustrowany magazyn kobiecy z dodatkiem Art-Goût-Beauté” (1933–1934), „Przegląd Mody” (1925–1939), „Przegląd Kobiecy: miesięcznik poświęcony modzie i aktualiom życia kobiecego” (1927–1939), „To Co Najmodniejsze: pismo poświęcone ubraniu eleganckiej kobiety” TW „Bluszcz” (1931–1935), „Świat Pięknej Pani: zdrowie, higiena, kosmetyka, moda, dom, literatura, sztuka, rozrywki” (1937–1939). Do Warszawy też przeniesiony został „Record: świat kobiecy: czasopismo poświęcone modzie i sprawom kobiecym” (Lwów 1922–1923) przekształcony w „Świat Kobiecy Rekord” z tym samym podtytułem (1923–1939), którego mocną stroną przez pewien czas również pozostawała literatura. W Krakowie ukazywała się „Nowa Linia” (1935–1936), w Katowicach „Elegancka Pani: miesięcznik ilustrowany, poświęcony modzie kobiecej” (1937–1939).

Pielęgnacji urody dedykowane były pisma warszawskie, jak „Uroda: dwutygodnik ilustrowany poświęcony fryzurze, kosmetyce i modzie: oficjalny organ Centralnego Związku Cechów Fryzjerskich R.P.” (1932–1934) TW „Bluszcz” oraz „Kosmetyka Nowoczesna: pierwszy w Polsce tygodnik kosmetyczno-chemiczny: organ zawodowy kosmetyczno-chemiczny” (1934–1939).

Przegląd reprezentacji polskiej prasy kobiecej międzywojnia zamykają stołeczne **magazyny rozrywkowo-relaksowe** o tytułach zacierających ich bulwarowy charakter: „Piękność i Zdrowie Kobiecy: czasopismo poświęcone higienie, piękności i estetyce ciała” (1927–1928), „Wiadomości Kobiece” (1931–1939), „Życie Kobiece” (1935–1939).

W stronę cyfryzacji zasobu

Pobieżny ogląd zestawienia pokazuje, że wersje cyfrowe posiada 17 z 50 periodyków (34%). Stopień digitalizacji w poszczególnych grupach rodzajowych jest różny: w przypadku poradników sięga połowy tytułów (6/12), podobnie w grupie pism społeczno-kulturalnych i literackich (5/10), 1/3 osiąga wśród czasopism „ideowych” (4/12), a tylko 1/5 – żurnali (2/10). W ogóle nie objęto nią, nielicznych zresztą, magazynów poświęconych urodzie oraz rozrywkowych (razem 5 tytułów).

Dla szczegółowego zobrazowania stanu prac nad digitalizacją polskiej prasy kobiecej międzywojnia najbardziej przydatnym źródłem okazuje się internetowy serwis Federacji Bibliotek Cyfrowych (FBC) Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego (PCSS), afiliowanego przy Instytucie Chemii Bioorganicznej PAN, oferujący od czerwca 2007 r. dostęp z jednego miejsca do zbiorów obecnie już ponad 130 polskich instytucji kultury online¹⁰. Kwerendę w kierunku rejestracji cyfrowych wtórników reprezentacji omawianej grupy pism przeprowadzono w tym portalu w marcu 2017 r. – 10 lat po wprowadzeniu pierwszego tytułu. Linki do wersji elektronicznych wielu czasopism podaje także katalog NUKAT, nie jest to jednak narzędzie doskonałe¹¹.

Międzywojenna prasa kobieca **stanowiąca podstawę niniejszego opracowania** widoczna jest w 11 bibliotekach cyfrowych zrzeszonych w FBC. Ich koordynatorami są wyłącznie biblioteki,

---

¹⁰ Zob. FBC Czasopisma, [online:] <https://fbc.pionier.net.pl/> [dostęp 14.11.2017].

¹¹ W przypadku 4 tytułów: „Gazeta dla Kobiet”, „Gazetka dla Kobiet”, „Głos Kobiet”, „Moja Przyjaciółka” nie są odnotowane wszystkie ich wersje elektroniczne; w kolejnych 4 przypadkach: „Kobieta w Świecie i w Domu”, „Organizacja Gospodarstwa Domowego”, „Pani Domu”, „Przegląd Mody” w ogóle ich brak.

głównie o statusie naukowym, wśród tych zaś przeważają książki uniwersyteckie. Najwięcej tytułów (8) udostępnia pierwsza regionalna biblioteka cyfrowa w Polsce (założona w 2002 r.), posiadająca zarazem największy zasób czasopism ze wszystkich cyfrowych bibliotek w kraju – Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa (WBC) w ramach dwóch spośród czterech swoich wiodących kolekcji¹². W zbiorze „Materiałów regionalnych” obejmującym dokumenty dotyczące Poznania i Wielkopolski¹³ prezentowane są związane z regionem miejscem wydania „Głos Wielkopolanek”, „Kobieta Wielkopolska”, „Kobieta Polska”, ponadto „Gazeta dla Kobiet”, „Głos Kobiety” i „Moja Przyjaciółka”. Trzy ostatnie tytuły występują równocześnie w kolekcji „Dziedzictwo kulturowe” wśród najcenniejszych zabytków piśmiennictwa przechowywanych w zasobach bibliotek poznańskich, a także głównie dziewiętnastowiecznych dzieł historycznych i literackich¹⁴. Tu przypisane zostały również ukazujące się w stolicy „Bluszcz” i „Organizacja Gospodarstwa Domowego”.

Funkcjonująca od 2010 r. Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa (JBC) zapewnia dostęp do „Gazety dla Kobiet”, „Świata Pięknej Pani” i pisma „Własnymi Siłami” w wydzielonym zbiorze podstawowym pod nazwą „Czytelnie: Czasopisma”, który dla odmiany odzwierciedla formalny podział dokumentów i zarazem nawiązuje do czytelni i gabinetów działających w Bibliotece Jagiellońskiej¹⁵. Dodatkowo,

---

¹² E. Wichlińska, *Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa – analiza przypadku*, w: *Biblioteki cyfrowe: praca zbiorowa*, pod red. M. Janiak, M. Krakowskiej i M. Próchnickiej, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/305026/NDI-GDRUK015082.pdf> [dostęp 27.05.2017], s. 468, 470–461.

¹³ Zob. *Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, Opis kolekcji: Materiały regionalne*, [online:] <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=3> [dostęp 27.05.2017].

¹⁴ Tamże, *Opis kolekcji: Dziedzictwo kulturowe*, [online:] <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=4> [dostęp 27.05.2017].

¹⁵ Zob. *Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, Opis kolekcji: Czytelnie*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=119> [dostęp 27.05.2017].

katolicki w treści miesięcznik „Własnymi Siłami” trafił do kolekcji „Klasyfikacja systematyczna: Religia: Chrześcijaństwo” opartej na tradycyjnym katalogu systematycznym biblioteki¹⁶ oraz innego, unikalnego zasobu „Projektów: EFRR MRPO 1.2”¹⁷ wydzielonych ze względu na źródło finansowania digitalizacji lub samoopracowanie materiału do publikacji w sieci¹⁸.

Biblioteki Cyfrowe: Chełmska, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Kujawsko-Pomorska, Śląska, e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego (e-bUW), Cyfrowa Biblioteka Narodowa Polona (CBN Polona) dostarczają zdigitalizowanych wersji periodyków z badanego zasobu w liczbie po dwa tytuły każda; Radomska i Świętokrzyska Biblioteka Cyfrowa, Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Łódzkiego po jednym, wcielając je z reguły do kolekcji traktujących dawne czasopiśmiennictwo jako dziedzictwo kulturowe obejmujące najbardziej wartościowe zabytki piśmiennictwa. Jediną w swoim rodzaju podkolekcję dedykowaną kobietom stworzyła Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego w ramach nadrzędnego zbioru „Nauka i dydaktyka” zawierającego cyfrowe kopie materiałów wykorzystywanych w procesach naukowo-dydaktycznych UW¹⁹. W zbiorze tym o nazwie: „Kobieta: wczoraj, dziś, jutro” znalazł się socjalistyczny „Głos Kobiet” i popularna „Moja Przyjaciółka”.

¹⁶ Tamże, *Opis kolekcji: Klasyfikacja systematyczna*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=117> [dostęp 27.05.2017].

¹⁷ Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013. Kolekcję tworzy m.in. 98 tytułów czasopism, w tym 42 tytuły egzemplarzy jedynych w Polsce. Tamże, *Opis kolekcji: EFRR MRPO 1.2*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=401> [dostęp 27.05.2017].

¹⁸ Tamże, *Opis kolekcji: Projekty*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=116> [dostęp 27.05.2017].

¹⁹ Zob. e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, *Opis kolekcji: Nauka i dydaktyka*, [online:] <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=14> [dostęp 27.05.2017].

Przede wszystkim Użytkownik

Dla tzw. użytkownika końcowego raczej mniejsze znaczenie ma, do ilu i jakich kolekcji trafiło dane pismo oraz jakim bibliotekom cyfrowym zawdzięcza akces do niego, choć gwoli ścisłości należałoby dodać, że „Bluszcz” i „Moja Przyjaciółka” dostępne są z poziomu trzech z nich, „Gazeta dla Kobiet”, „Gazetka dla Kobiet”, „Głos Kobiet”, „Kobieta Współczesna”, „Świat Pięknej Pani” – dwóch, pozostałe 10 czasopism pojawia się tylko w jednej. Wydaje się, że priorytetem czytelnika pozostaje możliwość szybkiej finalizacji usługi w jednym okienku wyszukiwarki, a to zapewnia FBC, umożliwiając wyselekcjonowanie m.in. pozycji posadowionych w domenie publicznej w otwartym dostępie, zawartych w wybranym zakresie dat, wprowadzonych przez określonego dostawcę danych (wyszczególnione biblioteki cyfrowe). Nie mniej ważna jest też kompletność zasobu. Pod tym względem stopień digitalizacji ciągów roczników pism kobiecych jej poddanych, uwarunkowany – niezależnie od kryteriów ich merytorycznej czy formalnej selekcji²⁰ – zachowaniem papierowych pierwowzorów, przedstawia się jako bardzo zróżnicowany i od tej kompletności daleki. Właściwie tylko nieliczne wydawnictwa („Moja Przyjaciółka”, „Własnymi Siłami”), posiadają wtórniki cyfrowe

---

²⁰ Na przykładzie historycznych czasopism, głównie z XIX w., ze zbiorów BUW omawia to zagadnienie Zbigniew Olczak, wymieniając wśród merytorycznych kryteriów selekcji: unikatowość i dużą wartość źródłową tytułów, reprezentatywność dla swojej epoki, różnorodność typów oraz przeznaczeń czytelniczych. Wśród formalnych zaś: brak wtórnych form czasopisma, zły stan zachowania oraz priorytet dla tytułów niezdigitalizowanych przez inne biblioteki cyfrowe. Zob. Z. Olczak, *Proces typowania czasopism dziewiętnastowiecznych przeznaczonych do digitalizacji – problemy metodyki pracy*, w: *NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej: materiały z konferencji naukowej. Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, 18 marca 2013 r.*, [online:] http://autostrada.buw.uw.edu.pl/konferencja/images/nukat_autostrada_informacji_cyfrowej.pdf [dostęp 27.05.2017], s. 23–25.

wszystkich bądź prawie wszystkich numerów z całego cyklu edycji. Na przeciwnym biegunie sytuują się tytuły reprezentowane jedynie przez 2–3 zeszyty („Kobieta Polska”, „Kobieta Wielkopolska”). Dla zorientowania się w ogólnym charakterze czasopisma musi to być liczba wystarczająca, nie pozwala jednak na przeprowadzenie badań bardziej szczegółowych, o ujęciu monograficznym nie wspominając.

Zdigitalizowanie tych samych czasopism przez więcej niż jedną bibliotekę cyfrową (7 tytułów z 17) zwiększa szanse na uzupełnienie, a nawet skompletowanie całości zasobu, nie jest jednak jej gwarantem. Dla przykładu, w żadnej z trzech bibliotek oferujących „Bluszcz”, mimo aż trzykrotnego występowania rocznika 1927 oraz dublowania się kilku innych, w ogóle nie odnotowano materiału za lata 1918, 1931, 1933.

Można sądzić, że w większym stopniu wykorzystywane są przez czytelników te kolekcje, które udostępniają dane pismo w pełniejszym wyborze, nie zaś w przypadkowo zachowanych egzemplarzach. Nie bez znaczenia wydaje się też być data wprowadzenia tytułu do użytku sieciowego, z zastrzeżeniem iż proces taki może rozciągać się w czasie²¹. Kompletność zbioru oraz okres jego przechowywania w repozytorium cyfrowym powinny więc przekładać się w jakimś stopniu na liczbę odwiedzin strony danej publikacji. Wgląd w statystykę wyświetleń poszczególnych obiektów umożliwia większość omawianych w niniejszej pracy bibliotek²², choć nie zawsze w oparciu o przystające do siebie kategorie. Najczęściej obiektami takimi są pojedyncze numery czasopism, spotyka się także półroczniki traktowane jako jedną całość. Modelowym przykładem zależności między kompletnością kolekcji i długotrwałością jej stażu w bibliotece cyfrowej z jednej strony a częstotliwością

---

²¹ „Głos Wielkopolanek” np. digitalizowany był na przestrzeni lat 2007–2012, nie osiągając jeszcze pełni zasobu.

²² Trudno takie dane pozyskać jedynie w CBN Polona.

wyświetleń pozostaje „Bluszcz”, w ślad za nim „Głos Kobiet” i „Gazetka dla Kobiet” (zob. Aneks). Jednak nie we wszystkich czasopiśmiech oferowanych przez kilka bibliotek jednocześnie taki związek zachodzi, a tytuły wielkopolskie: „Gazeta dla Kobiet” i „Moja Przyjaciółka” pozyskały wręcz więcej odbiorców w adekwatnych dla nich regionalnych kolekcjach cyfrowych, mimo że prezentują się tam w mniejszym wyborze niż gdzie indziej.

Istotnym powodem, dla którego użytkownik kieruje się ku określonej bibliotece cyfrowej może być, poza samą obecnością odpowiedniej pozycji, sposób korzystania z niej z naciskiem na łatwość, intuicyjność, możliwość pełnotekstowego przeszukiwania wczytanych dokumentów, pozyskania ekscerpcji tekstu, także czytelnicze przyzwyczajenia i doświadczenia nabyte podczas kontaktu z innymi bibliotekami tego rodzaju. Standardowo na głównej stronie każdej biblioteki cyfrowej pojawiają się aktualizowane na bieżąco komunikaty oraz mniej lub bardziej wyczerpujące instrukcje dotyczące sposobów wyświetlania treści publikacji (także w postaci filmików). W tej samej lokalizacji w zakładce „Informacje techniczne” znajdują się wykazy zalecanych przeglądarek internetowych (z reguły Mozilla Firefox, Internet Explorer, Google Chrome, rzadziej Opera, Apple Safari) wraz z określonymi dla nich minimalnymi wymaganiami systemowymi. Jednak użytkownik docierający do wydawnictw opisywanych w niniejszej pracy za pośrednictwem portalu FBC z ekranu prezentacji wyników zapytania zostaje przekierowany bezpośrednio do treści wskazanego przez siebie obiektu (numeru czasopisma) na stronie odpowiedniej biblioteki cyfrowej. Tam też staje przed wyborem sposobu wyświetlenia publikacji udostępnianych w różnych formatach: adnotowanym tekstowym HTML-u (*HyperText Markup Language*), hybrydowych (zawierających i tekst, i grafikę) PDF (*Portable Document Format*) firmy Adobe oraz najmłodszym i najpowszechniejszym w opisywanym środowisku DjVu (fr. *déjà vu* – już widziane) opracowanym przez

AT&T Labs²³. Niestety, ostatni z formatów nie jest obecnie wspierany przez przeglądarki internetowe, wobec czego zapisane w nim dokumenty typu image/x.djvu, a takich w badanym zbiorze prasy kobiecej jest najwięcej (70%), odczytywane są automatycznie w konwerterze DjVu-HTML5 (dla systemu Windows), który spowalnia ich ładowanie i przeglądanie, nie pozwala na wyszukiwanie fraz w dokumencie, nie pokazuje miniaturek, ale też nie zachodzi w tym przypadku konieczność instalowania dodatkowego oprogramowania w rodzaju maszyny wirtualnej Javy czy wtyczki DjVu niezbędnych do pogłębionego przeglądania zasobu.

Funkcjonalnością nieodzowną dla czytelnika wertującego cyfrowe kolekcje dawnej prasy kobiecej w poszukiwaniu konkretnych informacji (np. rozsianych w wielu periodykach utworów literackich) jest możliwość pełnotekstowego przeszukiwania treści publikacji. W tym celu skanowane zeszyty czasopism poddaje się dodatkowo obróbce OCR (*Optical Character Recognition*) czyli procesowi rozpoznawania pisma i przetworzenia go do postaci przeszukiwalnej i edytowalnej, dostępnej w formatach DjVu czy PDF²⁴. Aby dotrzeć do odpowiednich fragmentów treści większości publikacji omawianych w niniejszej pracy wystarczy zainstalować np. wtyczkę DjVu Browser Plug-in dla Windows obsługiwaną przez Firefoxa²⁵. Jeśli treść periodyku została zindeksowana przy pomocy

---

²³ W. M. Kolasa, *Formaty dokumentów w bibliotekach cyfrowych*, w: *Biblioteki cyfrowe: praca zbiorowa*, red. M. Janiak, M. Krakowska, M. Próchnicka, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2012, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/305026/NDIGDRUK015082.pdf> [dostęp 27.05.2017], s. 92–101.

²⁴ Tamże, s. 55; M. Kowalska, dz. cyt., s. 46.

²⁵ Jak zrobiła autorka artykułu. W rzeczywistości sposób wyświetlenia publikacji zależy od parametrów przeglądarek internetowych (aktualności wersji danej przeglądarki, zainstalowanych dodatków i wtyczek, ustawienia względów bezpieczeństwa itp.).

oprogramowania obsługującego daną bibliotekę cyfrową, odszukanie konkretnych zwrotów czy fraz tekstu niebędących elementem metadanych, a zamieszczonych w jego dowolnym numerze, staje się możliwe już z poziomu wyszukiwarki znajdującej się na głównej stronie biblioteki. Sprawą przyszłości pozostaje tymczasem wyszukiwanie rozproszone polegające na przeszukiwaniu kolekcji wielu różnych bibliotek cyfrowych przy pomocy jednego narzędzia, np. wybranej biblioteki o takim charakterze lub wyszukiwarki internetowej²⁶. Na razie technika wydobywania tekstu z pliku graficznego, czym w istocie jest OCR, obciążona jest ryzykiem zniekształcenia go wykluczającym nieraz pełną identyfikację. Narzędzia pozwalające na globalne przeszukiwanie dokumentów na podstawie ich treści nie posiada FBC, operacja taka – jak pisano – jest do przeprowadzenia jedynie w każdej z bibliotek osobno, a i tam nie zawsze przynosi oczekiwane efekty²⁷.

Poza opisanymi tu sposobami zapoznawania się z treścią publikacji za pośrednictwem przeglądarek internetowych, możliwe jest także skorzystanie z nich w trybie off-line poprzez pobranie ich na dysk własnego komputera w formie scalonej lub pojedynczych stron.

Należy pamiętać, że nie każda osoba zainteresowana zasobami dawnej prasy kobiecej w środowisku sieciowym na pierwsze miejsce swoich poszukiwań wybierze portal FBC. Mogą to być równie dobrze inne znane jej biblioteki stowarzyszone lub też, co bardziej prawdopodobne, elektroniczne katalogi większych księżnic, np. naukowych, które automatycznie przekierują użytkownika

---

²⁶ T. Kalota, *Technologie cyfrowe w popularyzowaniu zbiorów bibliotecznych – na przykładzie rozwiązań wdrożonych w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, [online:] <http://www.tomasz.kalota.pl/technologie-cyfrowe-w-popularyzowaniu-zbiorow-bibliotecznych/> [dostęp 27.05.2017].

²⁷ A. Trembowiecki, dz. cyt., s. 55, 208.

do zbiorów biblioteki cyfrowej posiadającej dany tytuł²⁸. Zapewne też znajdą się i tacy, którzy po prostu „wygooglują” nazwę poszukiwanego periodyku w internecie. Wśród różnych narzędzi wyszukiwawczych serwis FBC oferuje jednak podejście najbardziej „szczelne” i systemowe.

Zagadnienie cyfrowej reprezentacji prasy kobiecej doby międzywojennej zasługuje niewątpliwie na pogłębienie i kontynuację. Czasopisma składające się na jej zasób tworzą ograniczony zbiór tytułów w wyraźnie zaznaczającym się przedziale czasowym, a w kolekcjach cyfrowych obecne są stosunkowo krótko, bo zaledwie od 10 lat, warto więc za jakiś czas powrócić do tego zagadnienia, by zbadać jak się kwestia digitalizacji omawianej grupy pism rozwija, licząc na objęcie jej w przyszłości specjalnym dedykowanym projektem badawczym.

ANEKS

Polska prasa kobieca lat 1918–1939 w zasobach Federacji Bibliotek Cyfrowych

Poniższe zestawienie najbardziej reprezentatywnych tytułów polskich czasopism kobiecych okresu międzywojnia dostępnych poprzez FBC ma stanowić rodzaj przewodnika po ich zasobach sieciowych oraz dopełnienie i usystematyzowanie informacji zawartych w artykule. Każdy z przedstawionych periodyków scharakteryzowano pod względem miejsca i ramowych dat wydania (bez uwzględniania przerw w edycji). W przypadku czasopism o dłuższym stażu, jak „Bluszcz”, „Gazeta dla Kobiet”, „Głos Kobiet”, „Głos Wielkopolek”, pod uwagę brano wyłącznie roczniki z lat 1918–1939, to samo można powiedzieć o liczbie wyświetleń. Najważniejszym

---

²⁸ W taki sposób np. Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu udostępnia link do żnińskiej „Mojej Przyjaciółki” w zasobach e-bUW.

elementem w opisie poszczególnych tytułów był „dostawca danych” w rozumieniu biblioteki cyfrowej organizującej dostęp do publikacji sieciowej. W jej obrębie istotne były kolekcje, do których przypisano czasopismo z wyliczeniem składającego się na nie zasobu. Aby nadmiernie nie rozbudowywać zestawienia zrezygnowano z podawania pełnej listy zeskanowanych zeszytów w skali poszczególnych roczników, poza przypadkami, kiedy kopię cyfrową posiadał tylko jeden numer czasopisma w obrębie całego roku bądź też w zdigitalizowanym roczniku danego tytułu jednego numeru brakowało. W obydwu sytuacjach pozycje takie zostały wyszczególnione. Obrazu całości dopełniają informacje o dacie publikacji wydawnictwa w internecie, formacie obiektu, lokalizacji jego analogowego odpowiednika w bibliotekach oraz statystyka wyświetleń obliczona dla każdego tytułu jako całości. Dane o czasopismach odnotowanych w CBN Polonie są nieco bardziej okrojone.

W-wa 1865–1939	Bluszcz
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	WBC – Kolekcja Główna: Dziedzictwo kulturowe
zasób	1921, 1922 (brak nr 18), 1924 (brak nr 3), 1925–1930
data dodania	XII 2009
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	PAN Biblioteka Kórnicka
wyświetlenia	143
dostawca danych	Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Łódzkiego
kolekcje	Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Łódzkiego: Czasopisma
zasób	1921, 1923 (braki), 1925 (braki), 1926 (braki), 1927, 1928, 1930, 1932, 1934 (braki), 1935 (brak nr 19), 1936 (braki), 1937, 1938, 1939 (braki)
data dodania	I-V 2009
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi
wyświetlenia	650

dostawca danych	Chełmska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	Biblioteka Cyfrowa: Dziedzictwo kulturowe: Czasopisma do 1939 r.
zasób	1927 (brak nr 44)
data dodania	II 2012
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Chełmska Biblioteka Publiczna
wyświetlenia	30
Poznań 1909–1938	Gazeta dla Kobiet
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	Kolekcja Główna: Materiały regionalne Kolekcja Główna: Dziedzictwo kulturowe
zasób	1924
data dodania	VIII 2012
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
wyświetlenia	33
dostawca danych	Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	JBC: Czytelnie: Czasopisma
zasób	1918, 1922 nr 6, 1923 (braki), 1924 (braki), 1925 (braki), 1926 (braki), 1927 (braki), 1928, 1929, 1930 (braki), 1931–1933, 1934 (brak nr 11), 1935–1938
data dodania	XI 2015
format obiektu	PDF
oryginał	Biblioteka Jagiellońska
wyświetlenia	9
W-wa 1922–1931	Gazetka dla Kobiet
dostawca danych	Śląska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	ŚBC: Dziedzictwo kulturowe: Czasopisma ŚBC: Publikacje Uczestników: Katowice: Biblioteka Śląska
zasób	1923 nr 6, 1924 (braki), 1925 nr 9
data dodania	I 2015
format obiektu	PDF
oryginał	Biblioteka Śląska w Katowicach
wyświetlenia	25

dostawca danych	Biblioteka Cyfrowa KUL
kolekcje	Biblioteka Cyfrowa KUL: Dziedzictwo Kulturowe: Czasopisma
zasób	1923 nr 2–4
data dodania	III 2016
format obiektu	PDF
oryginał	Biblioteka Główna KUL
wyświetlenia	13
1908–1939²⁹	Głos Kobiet
dostawca danych	e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
kolekcje	e-bUW: Czasopisma e-bUW: Nauka i dydaktyka: Kobieta: wczoraj, dziś, jutro
zasób	1920 (braki), 1921 (braki), 1926 (braki) – 1934 (braki), 1935, 1936 (braki), 1937, 1938 (brak nr 24), 1939 (braki)
data dodania	XI 2009
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Sejmowa, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
wyświetlenia	60
dostawca danych	Śląska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	ŚBC: Dziedzictwo kulturowe: Czasopisma ŚBC: Śląsk Cieszyński ŚBC: Publikacje Uczestników: Cieszyn: Książnica Cieszyńska
zasób	1928 nr 2, 1936, 1937
data dodania	XII 2014
format obiektu	text/html
oryginał	Książnica Cieszyńska
wyświetlenia	39
Poznań 1927–1939	Głos Kobiety
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa

²⁹ Od 1920 r. Warszawa.

kolekcje	WBC – Kolekcja Główna: Materiały regionalne WBC – Kolekcja Główna: Dziedzictwo kulturowe
zasób	1928 (braki) – 1931 (braki)
data dodania	VII–VIII 2008
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
wyświetlenia	89
Poznań 1908–1924	Głos Wielkopolanek
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	WBC – Kolekcja Główna: Materiały regionalne
zasób	1919 nr 45, 1921 (brak nr 12), 1922 (braki), 1923 (braki), 1924 (braki)
data dodania	XII 2007 (1919), XII 2011 (1921–1923), II 2012 (1924)
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
wyświetlenia	89
Poznań 1937	Kobieta Polska
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	WBC – Kolekcja Główna: Materiały regionalne
zasób	1937 nr 2–4
data dodania	XII 2010
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
wyświetlenia	297
W-wa 1925–1939	Kobieta w Świecie i w Domu
dostawca danych	Chełmska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	Biblioteka Cyfrowa: Dziedzictwo kulturowe: Czasopisma do 1939 r.
zasób	1932 nr 18, 1934 (braki), 1935 (brak nr 16), 1936 (braki), 1937 (braki), 1938 (braki), 1939
data dodania	IX–X 2013
format obiektu	image/x.djvu

oryginał	Chełmska Biblioteka Publiczna
wyświetlenia	90
Poznań 1936–1937	Kobieta Wielkopolska
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	WBC – Kolekcja Główna: Materiały regionalne
zasób	1936 nr 1; 1937 nr 1
data dodania	XII 2010
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
wyświetlenia	287
W-wa 1927–1934	Kobieta Współczesna
dostawca danych	Radomska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	Biblioteka Cyfrowa: Dziedzictwo kulturowe: Czasopisma i gazety
zasób	1928, 1929 (braki), 1930, 1931 (braki)
data dodania	VIII 2014
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Miejska Biblioteka Publiczna w Radomiu
wyświetlenia	28
dostawca danych	Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	KPBC: Dziedzictwo kulturowe: Czasopisma
zasób	1927 (braki)
data dodania	IV 2015
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu
wyświetlenia	38
Żnin 1934–1939	Moja Przyjaciółka
dostawca danych	e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
kolekcje	e-bUW: Czasopisma e-bUW: Nauka i dydaktyka: Kobieta wczoraj, dziś, jutro
zasób	1934 (brak nr 10), 1935–1939
data dodania	V 2010
format obiektu	image/x.djvu

oryginał	Biblioteka Narodowa, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
wyświetlenia	105
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	Kolekcja Główna: Materiały regionalne; Kolekcja Główna: Dziedzictwo kulturowe
zasób	1934 (brak nr 7), 1935 (brak nr 8), 1936 (braki), 1937, 1938
data dodania	XII 2008 – I 2009
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
wyświetlenia	250
dostawca danych	Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	KPBC: Regionalia: Cuiaviana i Pomeranica: Czasopisma
zasób	1937, 1938 (braki), 1939 (braki)
data dodania	X 2010 (1937), VII 2013 (1938–1939)
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Żninie
wyświetlenia	174
W-wa 1927–1932	Organizacja Gospodarstwa Domowego
dostawca danych	Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	WBC – Kolekcja Główna WBC – Kolekcja Główna: Dziedzictwo kulturowe
zasób	1927 (braki), 1928 (braki), 1929–1931
data dodania	X 2013
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	PAN Biblioteka Kórnicka
wyświetlenia	43
W-wa 1932–1939	Pani Domu
dostawca danych	Świętokrzyska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	ŚBC: Dziedzictwo Kulturowe: Wydawnictwa od 1801 do 1945: Czasopisma
zasób	1935
data dodania	I 2016

format obiektu	PDF
oryginał	Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach
wyświetlenia	29
W-wa 1925–1939	Przegląd Mody
dostawca danych	CBN Polona
zasób	1927 (braki), 1928 (brak nr 6), 1929 (braki), 1930 (brak nr 4), 1931, 1932 (brak nr 1), 1933, 1934, 1935 nr 1, 1936 (braki), 1937, 1938 (brak nr 4), 1939 nr 9
format obiektu	image/text
oryginał	Biblioteka Narodowa
W-wa 1937–1939	Świat Pięknej Pani
dostawca danych	Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	JBC: Czytelnie: Czasopisma
zasób	1937 (braki), 1938 (braki), 1939 (braki)
data dodania	VII 2015
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Jagiellońska
wyświetlenia	40
dostawca danych	CBN Polona
zasób	1937 (braki), 1938 (braki), 1939 (braki)
format obiektu	image/text
oryginał	Biblioteka Narodowa
Tarnów 1936–1939	Własnymi Siłami
dostawca danych	Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa
kolekcje	JBC: Czytelnie: Czasopisma JBC: Klasyfikacja systematyczna: Religia: Chrześcijaństwo JBC: Projekty: EFRR MRPO 1.2
zasób	1936–1939
data dodania	VII 2012, X 2012
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Jagiellońska
wyświetlenia	15
W-wa 1925–1939	Ziemiańska Polska
dostawca danych	Biblioteka Cyfrowa KUL

kolekcje	Biblioteka Cyfrowa KUL: Dziedzictwo Kulturowe: Czasopisma
zasób	1925 (nr okazowy), 1926, 1927 (brak nr 14), 1928 (braki), 1929 (braki), 1930, 1931 (brak nr 18), 1932–1934, 1935 (braki), 1936 (braki), 1937 (brak nr 4), 1938 (braki), 1939 (braki)
data dodania	XI 2014
format obiektu	image/x.djvu
oryginał	Biblioteka Uniwersytecka KUL
wyświetlenia	24

Bibliografia

- Antosik-Piela M., *Feminizm po żydowsku: tygodnik „Ewa” (1928–1933)*, „Midrasz” 2008, nr 12.
- Chwastyk-Kowalczyk J., *„Bluszcz” w latach 1918–1939. Tematyka społeczna oraz problemy kultury i literatury*, Kielce: Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej 2003.
- Dołęgowska-Wysocka M., *Tygodnik „Kobieta Współczesna” 1927–1934*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1982, nr 21, z. 3–4.
- e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, [online:] <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra?action=ChangeLanguageAction&language=pl> [dostęp 27.05.2017].
- e-biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, *Opis kolekcji: Nauka i dydaktyka*, [online:] <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=14> [dostęp 27.05.2017].
- Franke J., *Polska prasa kobieca 1820–1918: w kręgu ofiary i poświęcenia*, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 1999.
- Grabowska J., *„Moja Przyjaciółka. Ilustrowany dwutygodnik kobiety” 1934–1939*, Żnin: Muzeum Ziemi Pałuckiej 1997.
- Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, [online:] <http://www.bj.uj.edu.pl/start> [dostęp 27.05.2017].
- Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, *Opis kolekcji: Czytelnie*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=119> [dostęp 27.05.2017].

- Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, *Opis kolekcji: EFRR MRPO 1.2*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=401> [dostęp 27.05.2017].
- Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, *Opis kolekcji: Klasyfikacja systematyczna*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=117> [dostęp 27.05.2017].
- Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa, *Opis kolekcji: Projekty*, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=116> [dostęp 27.05.2017].
- Kalota T., *Technologie cyfrowe w popularyzowaniu zbiorów bibliotecznych – na przykładzie rozwiązań wdrożonych w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, [online:] <http://www.tomasz.kalota.pl/technologie-cyfrowe-w-popularyzowaniu-zbiorow-bibliotecznych/> [dostęp 27.05.2017].
- Kolasa W. M., *Formaty dokumentów w bibliotekach cyfrowych*, w: *Biblioteki cyfrowe: praca zbiorowa*, red. M. Janiak, M. Krakowska, M. Próchnicka, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2012, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/305026/NDIGDRUK015082.pdf> [dostęp 27.05.2017].
- Kowalska M., *Dygitalizacja zbiorów bibliotek polskich*, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2007.
- Łozowska-Marcinkowska K., *Sprawy niewieście. Problematyka czasopism kobiecych Drugiej Rzeczypospolitej*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie 2010.
- Olczak Z., *Proces typowania czasopism dziewiętnastowiecznych przeznaczonych do digitalizacji – problemy metodyki pracy*, w: *NUKAT – Autostrada Informacji Cyfrowej: materiały z konferencji naukowej. Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, 18 marca 2013 r.*, [online:] http://autostrada.buw.uw.edu.pl/konferencja/images/nukat_autostrada_informacji_cyfrowej.pdf [dostęp 27.05.2017].
- Sokół Z., *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945–1995*, Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej 1998.
- Trembowiecki A., *Digitalizacja dla początkujących*, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2014.
- Wichlińska E., *Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa – analiza przypadku*, w: *Biblioteki cyfrowe: praca zbiorowa*, pod red. M. Janiak, M. Krakowskiej

i M. Próchnickiej, [online:] <http://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/305026/NDIGDRUK015082.pdf> [dostęp 27.05.2017].

Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, *Opis kolekcji: Dziedzictwo kulturowe*, [online:] <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=4> [dostęp 27.05.2017].

Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, *Opis kolekcji: Materiały regionalne*, [online:] <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=3> [dostęp 27.05.2017].

Zaleska Z., *Czasopisma kobiece w Polsce: (materiały do historii czasopism): rok 1818–1937*, Warszawa: Wyższa Szkoła Dziennikarska 1938.

FBC Czasopisma, [online:] <https://fbc.pionier.net.pl/> [dostęp 14.11.2017].